

הלכות הדף היומי

מסכת בבא קמא

תוכן

- א. הקדש חמץ ושחרור מפקיעין מידי שיעבוד.....1
- ב. המוכר עבדו לאחר, ופסק עמו על מנת שישמשנו שלשים יום ... שניהם אינן בדין יום או יומים זה לפי שאינו תחתיו וזה לפי שאינו כספו.....4
- ג. איש ואשה שמכרו בנכסי מלוג.....5
- ד. מי שהציו עבד והציו בן חורין וכן עבד של שני שותפין אין יוצאין בראשי אברים שאינן חוזרין ... עבדו המיוחד לו.....6
- ה. התוקע לחבירו נותן לו סלע ... סטרו נותן לו מאתים זוז.....7
- ו. צרם באזנו תלש בשערו רקק והגיע בו רוקו העביר טליתו ממנו פרע ראש האשה בשוק נותן לו ארבע מאות זוז.....10
- ז. החובל בעצמו אף על פי שאינו רשאי פטור אחרים שחבלו בו חייבים והקוצץ נטיעותיו אף על פי שאינו רשאי פטור אחרים חייבין.....11
- ח. ואין עד נעשה דיין עד ... כגון שראו בלילה דלא למעבד דינא נינהו.....13
- ט. שור תם שהמית והזיק דנין אותו דיני נפשות ואין דנין אותו דיני ממונות מועד שהמית והזיק דנין אותו דיני ממונות וחוזרין ודנין אותו דיני נפשות קדמו ודנהו דיני נפשות אין חוזרין ודנין אותו דיני ממונות.....14

דף ע.

א. הקדש חמץ ושחרור מפקיעין מידי שיעבוד

כבר התבאר במסכת יבמות דף מז. ובמסכת כתובות דף נט. ובנדרים דף פו: שהמקדיש נכסיו¹ אין בעל חוב יכול לטרוף מן ההקדש, שההקדש מפקיע השיעבוד. לפיכך המקדיש² כל נכסיו³ והיתה עליו חוב כתובת אשה או שטרי בעלי חובות, אין האשה יכולה לגבות כתובתה מן ההקדש ולא בעל חוב את חובו שההקדש מפקיע השיעבוד שקדם.

¹ רמב"ם הלכות מלוה ולוה פרק יח הלכה ז

² רמב"ם הלכות ערכין וחרמין פרק ז הלכה יד

³ הרמב"ם לשיטתו שנים קדושת דמים מפקיע לכן כתב כל נכסיו אך לדידן רק קדושת דמים ואין זה שייך בכל נכסיו כמבואר להלן.

תרומות והנצחות | בנק הדואר ח"ן 22887389 | ובטל' 0548027748

להצטרפות להלכות הדף היומי להלכה למעשה

<https://chat.whatsapp.com/DLl17K9ciPjB873YPB8kBu>

הלכות הדף היומי

מסכת בבא קמא

אולם בזמנינו אין שייך דין זה⁴ מכיון שהקדש המפקיע מידי שיעבוד אינו אלא כשהקדישן קדושת הגוף⁵, כגון ששיעבד לו מטלטלי אגב קרקע והיה בהן שור והקדישו לגבי מזבח, ואין קדושת הגוף בזמנינו. אבל קדושת דמים אינו מפקיע, אלא יפדנו המלוה בדבר מועט⁶. והקדש בזה⁷ סתמו לעניים ואינו מפקיע שיעבוד ואין צריך שום פדיון⁸.

אולם שייך הפקעת שיעבוד באיסור הנאה שאיסור הנאה מפקיע מידי שיעבוד, כמו קדושת הגוף, לפיכך בגד שפרסו⁹ על המת על דעת שיקבר עמו, אין בעל חוב גובה ממנו. שכיון שפרסו עליו ויחדו להמת, דינו כמת להיות אסור בהנאה.

כבר התבאר במסכת פסחים דף לא. שחמץ מפקיע מידי שיעבוד, לפיכך נכרי⁹ שהלוח לישאל ונתן לו הישראל משכון של חמץ, אם לא אמר לו

⁴ סמ"ע קיז בב כדעת רש"י (גיטין מ: ד"ה הקדש) ותוס' (שם ד"ה הקדש) דס"ל קדושת הגוף מפקיע מידי שיעבוד ולא קדושת דמים, רק מ"מ אף קדושת דמים שלא יאמרו הקדש יוצא בלי פדיון פודה בשוה פרוטה. ועיין תומים (סק"י) כי רמב"ם (פ"ז מערכין ה"ד) חולק וס"ל דאף קדושת דמים מפקיע מידי שיעבוד. והעלה דאף לרמב"ם בזמן הזה אף הבעל חוב בעצמו יכול לפדותו רק יש נפ"מ לשיטת הרמב"ם גבי אפותיקי. אורים שם כא

⁵ וההפך שיש בין קדושת המזבח לקדושת דמים ביארו בתוס' פרק השולח (שם) דף מ: ד"ה הקדש חמץ ושחרור וז"ל, ואור"י דרבא למעמיה דאמר בפרק כל שעה (פסחים ל, ב) בע"ח מכאן ולהבא הוא גובה וחשיב ברשותו, ודוקא קדושת הגוף שאין לו פדיון מפקיע מידי שיעבוד כגון שור תם למזבח או קונמות דפרק אעפ"י (כתובות נט, ב) ואצטלא דפרסיה אמיתנא ביבמות פרק אלמנה (סו, ב) דכיון דחל שעה אחת תו לא פקע דלא עדיף שיעבוד מנתינת דמים, וכן חמץ וכן שחרור, ומפרש בירושלמי (גיטין פ"ד ה"ד) דלא מצינו עבד משוחרר וחוזר ומשתעבד והיינו כדפרישית דקדושת הגוף כיון דחילל שעה אחת תו לא פקע, אבל קדושת דמים לא אלים כח הקדש מכח מקדיש כיון דיש לה פדיון וראוי לפקוע דאשכחן בשדה מקנה כשהקדיש לוקח דחוזרת לבעלים ביוכל עכ"ל. ולרש"י מצאנו עוד שיטה אחרת בזה בפרק כל שעה (פסחים ל:), רבא אמר מכאן ולהבא הוא גובה אפילו לרבא דאמר עד עכשיו היה ברשות הלוח מודה הוא דאין מכירתו לאחרים כלום ואין הקדשו הקדש שהרי ממושכנין הן למלוה ואף על גב שהן שלו אינן ברשותו ורחמנא אמר (ויקרא כו, יד) איש כי יקדיש את ביתו קודש מה ביתו ברשותו אף כל ברשותו עכ"ל. והנה רש"י האיר עינינו בדברי קדשו בזה דאע"ג דלרבא מכאן ולהבא הוא גובה אפ"ה אינו ברשותו מיקרי כיון דמושכנין הן אצל המלוה הוי דבר שאינו ברשותו ולכן אין הלוח יכול למוכרו או להקדישו, אלא דסבירא ליה דגם המלוה אינו יכול להקדישו או למכור משום דאינו שלו עדיין וא"כ שניהן אין יכולין להקדיש זה לפי שאינו שלו וזה לפי שאינו ברשותו, ונראה בשיטת רש"י דאע"ג דקדושת דמים לא חילל בדבר שאינו ברשותו דילפינן מכי יקדיש את ביתו קודש, היינו דוקא קדושת דמים אבל שור תם למזבח אפילו דבר שאינו ברשותו חילל, וכיוצא בזה כתב בכסף משנה בפ"ב מנדרים (ה"י) דס"ל דקדושת הגוף חילל אפילו בדבר שלא בא לעולם אף על גב דקדושת דמים לא חילל בדבר שלא בא לעולם ע"ש. קצוה"ח שם ב

⁶ רמ"א חו"מ קיז ז ועיין אורים כג ותומים יא דמהני שוה פרוטה ואין צריך ד' זוזי עיי"ש.

⁷ המבי"ט ח"א סי' רע"ד ואין נרא' כן מתשובת ד"ר סי' תט"ו ומשאת בנימין סי' ק"ב וע' בהרמ"ע מפאנו ז"ל סימן ס"ג עכ"ל כנה"ג וע"ש. באה"ט שם יא

⁸ ודוקא פרסו אבל ייחדו לא נאסר שהרי הומנה להלכה לאו מילתא. סמ"ע שם כג אורים כב

⁹ שו"ע ונו"כ ושו"ע הרב תמא

תרומות והנצחות | בנק הדואר ח"ן 22887389 | וובטל' 0548027748

להצטרפות להלכות הדף היומי להלכה למעשה

<https://chat.whatsapp.com/DLl17K9ciPjB873YPB8kBu>

הלכות הדף היומי

מסכת בבא קמא

הישראל מעבשיו יהיה כולו שלך, אלא משכנו אצלו בסתם ואמר לו אם לא אפרע לך לזמן פלוני יהיה כולו שלך, אף על פי שכבר הגיע זמן הפרעון קודם הפסח ולא פרע לו מכיון שלא אמר לו מעבשיו יהא שלך הרי זה אסמכתא בעלמא, ונמצא שחמץ זה אינו קנוי להנכרי מדין תורה שהרי הישראל יכול לפדותו ממנו לעולם, ואין לו בו אלא שיעבוד על חובו וגוף החמץ הוא של ישראל שהנכרי אין קונה משכון מישראל.

לפיכך חמץ זה לאחר הפסח הוא אסור בהנאה לכל אדם מישראל דהיינו שאסור לכל אדם לקנותו מן הנכרי שהרי הישראל בעל החמץ עובר עליו בבל ימצא והרי דינו כשאר חמץ של ישראל שעבר עליו הפסח, אבל ישראל בעל החמץ חייב לפדותו מהנכרי ולבערו מן העולם לגמרי שהרי הוא חייב להנכרי מעות ועל ידי חמץ זה האסור בהנאה שנחלט ביד הנכרי, הוא נפטר מחובו נמצא שהוא פורע חובו מאיסורי הנאה.

כל זה כשהחמץ הוא שוה יותר ממה שהוא חייב להנכרי שאז יש בו דין אסמכתא, אבל אם אין החמץ שוה אלא כדי חובו יש אומרים שאין בו דין אסמכתא ולפיכך אם כבר הגיע זמן פרעון קודם הפסח ולא פרע לו בזמנו הרי כבר נקנה החמץ להנכרי מדין תורה והרי זה כחמצו של נכרי שעבר עליו הפסח שהוא מותר אפילו באכילה, ויש לסמוך על דבריהם באיסור חמץ שעבר עליו הפסח שאינו אלא מדברי סופרים.

וכל זה כשהחמץ הזה היה מונח ברשות הנכרי כל ימי הפסח אבל אם היה מונח ברשות ישראל שלא משכנו ביד הנכרי מעולם אף על פי שאמר לו מעבשיו יהא כולו שלך אם לא אפרע לך לזמן פרעון ואפילו הגיע הזמן קודם הפסח ולא פרע לו וכבר נקנה החמץ לנכרי לחלוטין, מכל מקום כיון שהוא מונח ברשות הישראל הרי הוא חייב באחריותו מדין תורה שאם יגנב או יאבד ממנו יתחייב לפרוע לו כל חובו.

אבל אם התנה הישראל עם הנכרי שאם יגנב ממנו החמץ או יאבד לא יתחייב הוא באחריותו אלא הנכרי יפסיד חובו אינו צריך לבערו והרי דינו כאלו היה מונח ברשות הנכרי כל ימי הפסח.

ואם אמר לו "מעבשיו יהא כל חמץ זה שלך במתנה או במכירה גמורה בעד המעות שנתת לי, אם לא אפרע אותה לך לזמן פלוני". אף על פי שהתנה עמו הנכרי שאם יגנב ממנו המשכון או יאבד לא יתחייב באחריותו ונמצא שכל זמן שלא פרע לו הוא באחריות הישראל, אף על פי כן כשיגיע הפסח אין הישראל צריך לפדותו מהנכרי כדי לבערו, אף על פי שזמן הפרעון שקבע לנכרי הוא לאחר הפסח וכל ימי הפסח עדיין החמץ הוא באחריות הישראל, מכל מקום אם עבשיו בזמן ביעור חמץ דעת הישראל הוא שלא לפדות חמצו מיד הנכרי בזמן שקבע לו לפדותו ממנו, נמצא שלמפרע היה

תרומות והנצחות | בנק הדואר ח"ן 22887389 | ובטל' 0548027748

להצטרפות להלכות הדף היומי להלכה למעשה

<https://chat.whatsapp.com/DLl17K9ciPjB873YPB8kBu>

הלכות הדף היומי

מסכת בבא קמא

כל החמץ של הנכרי משעה שמשכנו בידו ואילך, ולפיכך הרי זה דומה למקבל עליו אחריות על חמצו של נכרי המונח בביתו של נכרי, שאינו עובר עליו כלום.

ואם נמלך הישראל לאחר הפסח ופדאו ממנו בזמן שקבעו לו, נמצא שלמפרע היה חמץ זה של הישראל כל ימי הפסח ועבר עליו בבל ימצא, לפיכך הוא אסור באכילה ובהנאה לכל אדם מישראל כשאר חמץ של ישראל שעבר עליו הפסח.

וכבר התבאר גיטין דף מ: שעבד שעשאו¹⁰ רבו אפותיקי כלומר מפה תבא גובה¹¹, לבעל חובו, אף על פי שכתב לו: לא יהיה לך פרעון אלא מזה ואחר כך שחררו, הרי הפקיעו מידי שיעבוד¹² והוא בן חורין¹³, וצריך הרב לשלם לבעל חובו דק"ל¹⁴ המזיק שיעבודו של חבירו חייב, אם לא נשאר לו מקום אחר לגבות ממנו¹⁵, ומכל מקום אף על פי שאין לבעל חוב על העבד כלום, וכבר הוא משוחרר מרבו ראשון, אמרו חז"ל שכופין את המלוה שגם הוא ישחררנו ויכתוב לו שטר שיחרור, משום תקנת העבד שלא יוציא עליו ועל בניו לעז לומר שהוא עדיין עבדו, שיש לו שיעבודו עליו¹⁶.

ב. המוכר עבדו לאחר, ופסק עמו על מנת שישמשנו שלשים

יום ... שניהם אינן בדין יום או יומים זה לפי שאינו

תחתיו וזה לפי שאינו כספו

אחד ההורג¹⁷ את ישראל או ההורג עבד כנעני הרי זה נהרג עליו, ואם הרג בשגגה גולת. מה בין עבדו לעבד אחרים, שעבדו יש לו רשות להכותו לפיכך

¹⁰ שו"ע ונו"כ יו"ד רסו סח, חו"מ קיז ו

¹¹ פירוש של אפה תהא קאי

¹² דק"ל הקדש חמץ ושחרור מפקיעים מידי שיעבוד. ש"ך שם פה, וכדעת רשב"ג במשנה עיין ביאור הגר"א יו"ד שם קב וחו"מ שם יח

¹³ שהרי לא היה גופו קנוי לו אלא שיעבוד בעלמא היה לו עליו. לבוש חו"מ שם וסמ"ע כ

¹⁴ חו"מ סי' שפו ס"ב והכא מיירי באפותיקי מפורש שכתב לו לא יהא לך פרעון אלא מזו דאל"כ הא לא הויקו כלל דהרי גם שאר נכסיו משועבדים לו. ט"ז יו"ד שם לז

¹⁵ והמלוה גובה חובו מנכסים אחרים של הלוח מפני שהוא מזיק שיעבודו של חבירו וכאילו הויקו אחר דמי, דאע"ג שאין זה הויק ניכר שהרי שלו לפניו, מכל מקום מהייבנן ליה מדינא דגרמי. וכותב עליו שטר חוב על הלוח וגובה וטורף מזמן זה השטר, שהשטר הראשון כבר נפרע על ידי שחרורו וזה נתחייב מחמת שהוא מזיק בדיני דגרמי. לבוש שם, ובעין זה בסמ"ע שם כא

¹⁶ ט"ז יו"ד שם לח ש"ך פז

¹⁷ רמב"ם הלכות רוצח ושמירת הנפש פרק ב הלכה י יב יג

תרומות והנצחות | בנק הדואר ח"ן 22887389 | ובטל' 0548027748

להצטרפות להלכות הדף היומי להלכה למעשה

<https://chat.whatsapp.com/DLl17K9ciPjB873YPB8kBu>

הלכות הדף היומי

מסכת בבא קמא

אם הכהו הכייה שיש בה כדי להמית ונטה למות ועמד עשרים וארבע שעות ואחר כך מת אינו נהרג עליו אף על פי שמת מחמת המכה שנ' (שמות כא פסוק כא) אך אם יום או יומים יעמד לא יקם כי כספו הוא, ומה הוא יום או יומים יום שהוא כיומים שהוא מעת לעת. אבל המכה עבד שאינו שלו אפילו מת לאחר כמה ימים מחמת המכה הואיל והכהו כדי להמית הרי זה נהרג עליו כשאר בני חורין.

המוכר את¹⁸ עבדו ופסק עמו שישמשנו¹⁹ שלשים יום והכהו אחד מהן בתוך השלשים יום והמיתו, הרי זה נהרג עליו ואינו בדין²⁰ יום או יומים, הראשון לפי שאינו כספו המיוחד לו, והשני לפי שעדיין אינו תחתיו.

ג. איש ואשה שמכרו בנכסי מלוג

מכרו שניהם הבעל והאשה מנכסי מלוג²¹, בין שלקח תחילה מהאיש ובין שלקח תחילה מהאשה²², מכרם קיים, וכן האשה שמכרה או נתנה נכסי מלוג לבעלה²³, מכרה ומתנתה קיימים.

¹⁸ רמב"ם הלכות רוצח ושמירת הנפש פרק ב הלכה טו

¹⁹ בגמרא (ב"ק צ"ג ע"א) הגירסא ופסק עמו על מנת שישמשנו שלשים יום, ורבינו השמיט תיבות ע"מ. ועיין אור שמח מה שביאר באריכות.

²⁰ ופסק כר' אליעזר משום דמפרשי אמוראי טעמיה ובמכילתא הא דר"א בשם רבי יצחק בלי שום פלוגתא. כס"מ שם

²¹ שו"ע ונו"כ צ"ט

²² ואינה יכולה לומר נחת רוח עשיתי לבעלי, דכיון שהגוף שלה ליכא משום איבה אם לא תסכים במכירתו, לאפוקי בנכסי צ"ב שיכולה לומר כן, ומ"ש בין שלקח מהאשה תחילה לכאורה הוא מיותר, שהרי אפילו אם מכרה היא לבדה ברשותו מהני, ואפשר דקמ"ל דאע"פ שבשעה שהיא מכרה היה עדיין בלי רשותו, כיון שאח"כ מכר גם הוא מהני, משא"כ אם היא מכרה ואח"כ הסכים למכירתה אפשר דלא מהני, שאינה נעשית שלוחו אלא כשהיה מדעתו בשעת מכירה, ועי' ב"ש (ס"ק נה) בענין עבד של נכסי מלוג אם יוצא בשן ועין.

²³ שו"ע (שם), ודין הדמים כשמכרה לבעלה, נראה פשוט שנעשו נכסי מלוג דמנ"מ אתו, ועכ"פ לא עדיף ממתנה שנתן לה הבעל. ובהפלא"ה (בקו"א) מסתפק כשמכרה לו נ"מ וגם מחלה לו זכותה לגבות כתובתה מנכסים אלה, שבה לכאורה יכולה לומר נ"ר עשיתי לבעלי, והביא מדברי הבי"ש (בסימן קה ס"ק יא) שהמוחלת כתובה ונדוניא ביחד, כשם שאינה יכולה לומר בכתובה נ"ר עשיתי, גם בנדוניא אינה יכולה לומר כן. פתחי חושן חלק ט פרק ח הערה קטו

תרומות והנצחות | בנק הדואר ח"ן 22887389 | ובטל' 0548027748

להצטרפות להלכות הדף היומי להלכה למעשה

<https://chat.whatsapp.com/DLl17K9ciPjB873YPB8kBu>

הלכות הדף היומי

מסכת בבא קמא

וכבר התבאר לעיל דף פח: שהאשה שמכרה²⁴ או נתנה לאחרים מנכסי צאן ברזל לאחר שנישאת, לא עשתה כלום²⁵, ויש אומרים²⁶ דמ"מ כשתתאלמן או תתגרש מכרה קיים.

וכן הבעל אינו²⁷ רשאי למכור נכסי צאן ברזל של אשתו בין בקרקע ובין במטלטלין, אם מכר קרקע נכסי צאן ברזל לא עשה כלום והמכר בטל²⁸, ואם מכר או משכן מטלטלין של נכסי צאן ברזל, יש אומרים שמה שעשה עשוי, ויש אומרים שהמכר בטל.

**ד. מי שחציו עבד וחציו בן חורין וכן עבד של שני שותפין
אין יוצאין בראשי אברים שאינן חוזרין ... עבדו המיוחד**

ל

²⁴ שו"ע ונו"כ אבהע"ז צ יג,

²⁵ דהקרקע אינה ברשותה, אלא ברשות בעל, ויכול לבטל המכירה, ואף על פי שגם הבעל אינו יכול למכור, מ"מ חשיב כברשותו לכל דבר, וכתב הבי"ש (ס"ק מה) בשם הפרישה דאפשר שהיא אינה יכולה לבטל המכירה, דחז"ל עשו תקנה לטובתה שיהיו הנכסים שלה ביד הבעל ולא ביד אחר, ואם היא מכרה ואינה רוצה בתקנת חז"ל אינה דאפסדה אנפשה. ומשמע מדברי הפוסקים דכל שאינו מערער לבטל המכירה, המקח קיים, ונראה דכ"ש כשאומרת שברשותו מכרה ואינו מכחישה, ה"ז כאילו מכרה בשליחותו. פתחי חושן חלק ט פרק ח הערה כו.

²⁶ רמ"א שם בשם הנמק"י והבי"ש (ס"ק מו) מפרש בדעת הנ"י שגם בזה המכר בטל, כיון שמכרה מהיום, ולא אמר אלא כשמוכרת בטובת הנאה, וכדלהלן, ועי' ערך ש"י

²⁷ שו"ע ונו"כ שם

²⁸ וכתב בח"מ (ס"ק מב) שנחלקו הפוסקים אם המכר בטל מיד או מכרו קיים עד שעת מירפא, והיינו כשימות או יגרשנה, ובבי"ש (ס"ק מז) ביאר יותר, דבירושלמי מבואר דנצ"ב דמיא לאפותיקי מפורש, ובשו"ע חו"מ (סימן קיז סעיף א) פסק שאם מכר שדה אפותיקי ה"ז מכורה, וכשיבא בע"ח לגבות, אם לא ימצא בני חורין יטרוף אותה, ודוקא כשמכרה בפירוש עד שיטרפא, אבל מכרה ממכר עולם אינה מכורה, והרמ"א שם כתב שזה דעת הרמב"ם, אבל רוב הפוסקים חולקים וסוברים שבאפותיקי מפורש, אפילו יש בני חורין מורף מקרקע זו, והמכר קיים עד שעת מירפא, וסיים שכן עיקר, ועי' בנו"כ (שם), וכתב הבי"ש (שם) שמה שסתם המחבר כאן שהמכר בטל, ומשמע אפילו עד שעת מירפא, משום שיש לחלק דשאני נצ"ב שיש משום שבה בית אביה, וכבר נתבאר שאפילו לפי מנהגנו שאין מפרטין השומא איכא שבה בית אביה, ובטור הביא פלוגתא אם המכר בטל מאליו או שהזכות ביד האשה לבטלו, ועי' בהפלא"ה (בקו"א) שכתב דאפשר שאם מכר מכרו קיים לכשתמות.

תרומות והנצחות | בנק הדואר ח"ן 22887389 | ובטל' 0548027748

להצטרפות להלכות הדף היומי להלכה למעשה

<https://chat.whatsapp.com/DLl17K9ciPjB873YPB8kBu>

הלכות הדף היומי

מסכת בבא קמא

מי שחציו²⁹ עבד וחציו בן חורין או עבד של שני שותפין³⁰, אין יוצאין בראשי אברים, משום דאמר קרא (שם פסוק כו, כז) וְכִי יִכֶּה אִישׁ אֶת עֵין עַבְדּוֹ וְגו' וְאִם יִשֶׁן עַבְדּוֹ וְגו' עבדו, המיוחד לו לבדו משמע.

ה. התוקע לחבירו נותן לו סלע ... סטרו נותן לו מאתים זוז

כבר התבאר במסכת קידושין דף יא: שהחובל בחבירו מדין תורה חייב בחמישה דברים נזק צער ריפוי שבת ובושת. ויש הכאות³¹ רבות שיש בהן צער וביזוי מעט ואין בהן נזק, ופסקו להן חכמים דמים קצובים שכל המכה את חבירו הכאה אחת מהן ישלם אותו הממון שקצבו לה³², ומהם מי שתקע את חבירו בכפו³³ משלם סלע. סטרו על פניו, משלם חמשים סלעים; סטרו באחורי ידו, משלם ק' סלעים וכללו באותה קצבה הקנס שראוי לקנוס אותו המכה והריפוי והשבת³⁴, ובין צריך לרפואה בין אינו צריך לרפואה, לעולם כזה הוא משלם. ויש אומרים³⁵ שאלו הדמים הקצובים אינן אלא בשביל הבושת והצער, מפני שב' הדברים האלו ישנם ברוב היזק שאדם עושה לחבירו, אבל אם יש רפוי ושבת הכל לפי הענין, כי בזה לא שייך לעשות קצבה שפעמים הם רב מאוד, ויש ללכת בכל כיוצא בזה אחר המנהג.

²⁹ שו"ע ונו"כ יוס רסז לו

³⁰ אפילו יש לכל אחד חלק בנזק העבד לעולם אינו יוצא כן כתב הב"ח ודלא כנראה מב"י (ודרישה) בשם התוס' ע"ש. ש"ך שם מז

³¹ שו"ע ונו"כ חו"מ תכ מא

³² ואלו באחרים שהזכירו שם, הבועט בחבירו ברגלו שהוא בזיון גדול אמרו שישלם ה' סלעים, הכהו בארכובתיו אינו גנאי כל כך משלם ג' סלעים, קבץ אצבעותיו כמו אונד אונדה והכהו בידו כך כשהוא אונדה, יש כאן גנאי וגם מכה בחזק משלם י"ג סלעים, סטרו על פניו הוא גנאי גדול וצער משלם נ' סלעים, סטרו באחורי ידו משלם ק' סלעים, וכן אם צרם באזנו או תלש בשערו או רקק והגיע בו הרוק משלם מאה סלעים, וכזה הוא משלם על כל מעשה ומעשה מהן. כיצד, כגון שבעט בחבירו ד' בעיטות אפילו זו אחר זו משלם ד' פעמים ה' סלעים, ואם סטרו על פניו שתי סטירות משלם ב' פעמים נ' סלעים, וכן בכולן.

³³ והוא פירוש הרמב"ם, ע"ש, ורש"י [שם ד"ה התוקע] ור"ן [נ"י שם ל"ב ע"א מדפי הרי"ף] פירשוהו בענין אחר. סמ"ע חו"מ סימן א ו

³⁴ אף אם יש מחמת אותה הכאה הוצאות ממון דריפוי או שבת, אין צריך לשלם לו יותר. ובעיר שושן כתב שינוי לשון ז"ל, ואמרו שיתן הצער והבושת והריפוי והשבת כו', דמשמע דתחילת תיקונו היה כ"כ בשביל הריפוי והשבת כו', וללא צורך כתב כן, וגם אמירה זו לא מצינו שאמרו כן. סמ"ע שם נו

³⁵ רמ"א שם מג

תרומות והנצחות | בנק הדואר ח"ן 22887389 | ובטל' 0548027748

להצטרפות להלכות הדף היומי להלכה למעשה

<https://chat.whatsapp.com/DLl17K9ciPjB873YPB8kBu>

הלכות הדף היומי

מסכת בבא קמא

כל הסלעים³⁶ שנאמרו בשיעורים הנזכרים בתשלום קנס על הכאות אלו אינם סלעים צורי, אלא סלעים מדינה, שאין בו כסף אלא שמינית שבכסף צורי, והם שלוש מעין שכל מעה יש בו משקל 16 שעורות כסף צרוף.

וכבר התבאר ששיעור הפרוטה משקל חצי שעורה³⁷ של כסף נקי, ומעה משקל 16 שעורים ושיעור שלוש מעין משקל 48 שעורים כסף נקי. שהוא 2.4 גרם³⁸ כסף צרוף³⁹.

וכבר התבאר במסכת כתובות דף מא: שדיני ממונות צריכים בית דין של שלשה מומחים סמוכים, שנאמר (שם פסוק ז) וְנִקְרָב בְּעַל הַבֵּית אֶל הָאֱלֹהִים וְזָהוּ בְּדִינִי בַּגְּזֵלוֹת וְחַבְלוֹת, וְקִנְסוֹת⁴⁰, אבל בהודאות והלוואות מספיק מומחה אחד או שלושה הדיוטות⁴¹.

ובחוץ לארץ שאין בית דין סמוכים, וכן בזמן הזה אף בארץ ישראל⁴², אין רשות לבי"ד לדון אלא בתורת שליחותם של בי"ד הראשונים הסמוכים שהיו בארץ ישראל. ותקנת

³⁶ שו"ע ונו"כ שם מב

³⁷ שו"ע ונו"כ שם י, שמשקל השקל 320 שעורה. בזמן בית שני הוסיפו עליו ועשו את משקלו 384 שעורה, דהיינו תוספת של 1*5, והוא המטבע הנקרא סלע בתלמוד. "הסלע ארבעה דינרין והדינר שש מעין, ומעה היא הנקראת בימי משה גרה, ומעה היא שני פונדיונין ופונדיון שני איסרין." האיסר – שמונה פרוטות, ומשקל הפרוטה – חצי שעורה כסף.

³⁸ לפי חשבון גרם א' של כסף צרוף הוא ארבעים פרוטות כיום שנת התשפ"ג גרם כסף נע בין 2.44 ועד 3.26 ש נמצא שזה פרוטה הוא לערך 8 אג.

³⁹ חזון איש יורה דעה הלכות פדיון בכור – סימן קפב אות יט ד"ה ושמעתי מפי נאמן וז"ל "שמעתי מפי נאמן ששקל את הגר"ם ומשקלו כ' שעורות, ונמצא לפ"ז די"ח גר"ם הוא לוט קיסר וצ"ו גרם כסף צרוף הוא שיעור ה' לוט ושליש ועולה אלף תתק"ך שעורות ופודין במטבעות בתורת שוה כסף לפי השער של כסף צרוף ושמעתי דעבשו גרם כסף שיש בו סיג ט"ז אחוז למאה ניקה בשני מיל וחצי ונמצא גר"ם כסף צרוף ג' מילים פחות משהו, ונמצא שיעור פה"ב רפ"ח מילים שאפשר לקנות בזה צ"ו גר"ם כסף מזוקק, ושיעור פרוטה אחד מי"ג ושליש במיל שהרי בג' מילים קונים גר"ם כסף צרוף משקל כ' שעורות שהן ארבעים פרוטות, ואמנם השער עתיד להשתנות וצריך לחקור תמיד על השער" ועיין ה' תרו"מ שנדפס ע"פ מרן ז"ל בסוף קונטרס ה' כלאים ערלה, ועיין תחומין יז, תשנ"ז, 414 – 399 כותר: משקל השקל לפדיון הבן מפרופ' אברהם יהודה גרינפילד

⁴⁰ שכן שלש פעמים אלהים בפרשת שומר נאמרו, שהמפקיד טוען שהשומר שלח יד בפקדון, דהיינו גזלות, וכן חבלות, שכן מה לי שחבל בגופו ומה לי שחבל בממונו, וכן בדיני קנסות, כגון תשלומי כפל ותשלומי ארבעה וחמשה וכיוצא בהם

⁴¹ רבא אמר שאף הם צריכים מן התורה שלשה מומחים, שעירוב פרשיות יש כאן, אלא שכדי שלא תנעול דלת בפני לווים, שימנעו מלהלוות שמא יכפור הלוח ולא ימצא מומחים לכופו לדון, תקנו חכמים שאפילו שלשה הדיוטות, שאינם מומחים, כשרים, רב אחא בריה דרב איקא סובר שבהודאות והלוואות מן התורה כשר לדון אפילו אחד, ולהלכה נחלקו ראשונים: יש פוסקים כרב אחא שמן התורה אחד כשר וחכמים הצריכו שלשה, ויש פוסקים כרבא שמן התורה צריכים שלשה מומחים וחכמים התירו אפילו אינם מומחים. עיין ש"ך שם נ א

⁴² שו"ע ונו"כ חו"מ א א

תרומות והנצחות | בנק הדואר ח"ן 22887389 | ובטל' 0548027748

להצטרפות להלכות הדף היומי להלכה למעשה

<https://chat.whatsapp.com/DLl17K9ciPjB873YPB8kBu>

הלכות הדף היומי

מסכת בבא קמא

חכמים היא זו, משום נעילת דלת בפני לוויים⁴³, ולא נתנו להם רשות לעשות שליחותם אלא בדברים המצויים ויש בהם חסרון כיס, כגון הודאות והלוואות וכיוצא, אבל דברים שאינם מצויים, אף על פי שיש בהם חסרון כיס, כגון בהמה שהזיקה לחברתה בנזקי קרן בין תם בין מועד, או דברים המצויים אבל אין בהם חסרון כיס, כגון בושת או דיני קנסות כתשלומי כפל קנס של אונס ומפתה וכן כל הקנסות שקנסו חכמים, כתוקע לחבירו וכיוצא, אין דנים אותם אלא סמוכים, בארץ ישראל, ולפיכך אין דנים אותם בזמן הזה.

וכל אלו שאמרנו⁴⁴ שאין דנין אותו בזמן הזה, אם תפש הניזק דבר מה שהוא של מזיק⁴⁵, כשיעור מה שראוי לו ליטול על פי דין תורה⁴⁶, אפילו תפש בעדים אין מוציאים ממנו, ואם תפש יותר מכדי נזקו שמין לו בית הדין כדי נזקו ומוציאין ממנו המותר, ואפילו תפש יותר מכדי נזקו אם היה מגיע לו מדין קנס כגון כפל או ד' וה' אין מוצאין⁴⁷, ואין דנין אלא להחזיר המותר.

אולם אם בא הניזק לב"ד קודם שתפש ואמר תשומו לי הנזק מיד כדי שאדע כמה יש לי לתפוש אם אוכל, אין נזקקין לו כלל, שהרי זה כאילו דנים דיני קנסות ממש ששמין כדי לגבות⁴⁸, אבל אם תפש שמין ואומרים לו כך וכך תחזיר אם תפש יותר, ולא קודם שתפש דהוי כמי ששמין לו מה שיתן לו.

אף על פי שאין נזקקין לניזק לא לשום הנזק ולא לקבל עדותו נהגו קדמונינו וראשי ישיבות⁴⁹ כי ראו היזק וחורבה גדולה יוצא במה שאין דנין דיני קנסות, ועשו תקנה לנדות המזיק עד שיפייס בעל דינו, אבל אין מדקדקין עליו לומר כך וכך קצבנו עליך לתת לו וגם לזה קצבנו ליטול כך וכך, כי זה היה דיני קנסות ממש, אלא משערין בלבם שיעור קרוב⁵⁰ ואין מגלין אותו, ומנדין המזיק עד שיפייס לניזק, ורואין עד כמה מגיע מה שרוצה ליתן לו, אם הוא קרוב לאשר בלבם והניזק אינו רוצה לקבל, אומרים לו

⁴³ ויש מהאחרונים שכתב ששליחות זו היא מן התורה, אלא שנמסר הדבר לחכמים להורות במה עשו אותו לשלוחים לדון מבלי סמוכים.

⁴⁴ שו"ע ונו"כ שם ה

⁴⁵ מיהו מתם שמשלם מנפשו כתב המרדכי (ב"ק פ"ג סי' מ) שהיה דעת ריב"א לפסוק כר"ת (ב"ק מו: ד"ה ואי תפש) דוקא בתופס בהמה המזיקה דהוא משועבד ולא דבר אחר, ועיין מש"כ בתומים (סק"ג). אורים יב

⁴⁶ ולא על פי דיני ערכאות. ש"ך שם מו

⁴⁷ סמ"ע שם יח

⁴⁸ ומהרש"ל פסק כהרי"ף [ב"ק ל' ע"א מדפי הרי"ף] דבכל דבר שהוא ממון ואינו קנס אלא דלא שכיח שומעים לו, דתפיסה הוא דבר קל, ע"ש [פ"ח] סימן ב', ש"ך שם יז

⁴⁹ דהוא רק מכח תקנה של גאונים ולא מדינא דש"ס כלל. לכן נראה דאם מת המזיק דאין לנדות בנו, דלא קנסו בנו אחריו, וכל התקנה היה שלא יתרבו בעלי זרוע ומזיקין בעולם, ודי שנקנסו אותו, אבל בנו שלא היתה ידו במעל אין לקנסו, והבו דלא לוסף על תקנה, נראה לי. אורים שם יא

⁵⁰ סמ"ע שם יז

תרומות והנצחות | בנק הדואר ח"ן 22887389 | ובטל' 0548027748

להצטרפות להלכות הדף היומי להלכה למעשה

<https://chat.whatsapp.com/DLl17K9ciPjB873YPB8kBu>

הלכות הדף היומי

מסכת בבא קמא

אין בנו כח לנדותו יותר מכן ומתירין לו את נידויו, בעו נתפייס ובין לא נתפייס בעל דינו⁵¹, ואם הוא רחוק ממה ששיערו בלבם אין מתירין אותו עד שיקרב לאותו שיעור.

אולם אין מנדים רק על כפל או ד' וד' אם כבר שילם את הקרן⁵².

וכשמשערין י"א⁵³ צריכין לשער כל מה שמגיע לו מדין תורה, כגון כפל בגנב וד' וד' בטובח ומוכר וכה"ג. וי"א⁵⁴ שאין משערים אלא כדי מה שניזוק בפועל, וכן המבייש את חברו בדברים אף על פי שאין דנין אותו, מ"מ מנדין את המבייש עד שיפייסנו כראוי לפי כבודו, דיותר הוא בשת דברים מבשת של חבלה, שאין דבר גדול מלשון הרע ודבה שאדם מוציא על חברו, וקונסין אותו ומכין אותו מכת מרדות שעבר על לאו דלא תונו איש את עמיתו [ויקרא כה, יז], אף על פי שהוא לאו שאין בו מעשה שאין לוקין עליו, מ"מ תקנו רז"ל [עי' מרדכי ב"מ סי' שו] להכותו מכת מרדות או שיפדה עצמו בממון לפי ראות עיניהם, והכל לפי הענין לפי המבייש והמתבייש.

וכבר הסכימו האחרונים הגדולים שבדורינו למגדר מלתא שפדיון המלקות הוא בעד ל"ט זהובים, ולא מדינא אלא לפי צורך שעה ולפי ראות הדיינים.

ו. צרם באזנו תלש בשערו רקק והגיע בו רוקו העביר טליתו ממנו פרע ראש האשה בשוק נותן לו ארבע מאות זוז

כבר התבאר במסכת כתובות דף סו. שבכלל הדינים שהוזכרו בתשלומי בושת קבועים הם אם רקק בחבירו והגיע לגופו, שחייב בבושת⁵⁵, מאה סלעים, אבל אם רקק בבגדיו פטור⁵⁶,

המפשיט בגדי חברו, כולם או מקצתם, באופן שמתבייש חייב, וכן אם פרע ראש האשה חייב בבושת⁵⁷. וכן אם צרם באזנו או תלש בשערו.

⁵¹ רמ"א שם

⁵² סמ"ע יח ש"ך יש

⁵³ שיטת הלבוש שם ו

⁵⁴ סמ"ע שם יח

⁵⁵ שו"ע ונו"ב חו"מ תכ לח

⁵⁶ שצריך שיעשה מעשה בגופו של המתבייש, דומיא דהחזיקה במבושיו, סמ"ע שם מז, והמאירי בסוגייתו מביא בשם קצת מפרשים שאם רקק בבגדו כשהוא לבוש חייב בבושת, ועיי"ש בדין מבייש סוסתו שיש מחייבים כשהיה רכוב עליה כיון שהוא מתבייש במה שעשו לסוסתו בעודו עליה.

⁵⁷ ויש להסתפק אם גם בפנויה שייך בושת זה, ובמשנה ב"ק דף צ ע"א משמע שהוא בכלל הדברים שנתנו בו חז"ל קצבה ד' מאות זוז. פתחי חושן חלק ו (נזיקין) פרק יא סעיף כד הערה נח

תרומות והנצחות | בנק הדואר ח"ן 22887389 | וובטל' 0548027748

להצטרפות להלכות הדף היומי להלכה למעשה

<https://chat.whatsapp.com/DLl17K9ciPjB873YPB8kBu>

הלכות הדף היומי

מסכת בבא קמא

ויש לבית דין בכל מקום ובכל זמן לגדור כפי מה שיראו. ומנדין⁵⁸ אותו עד שיפייס המבווייש⁵⁹. וי"א⁶⁰ שמכין אותו מכת מרדות. וכמו שהתבאר.

דף צ:

ז. החובל בעצמו אף על פי שאינו רשאי פטור אחרים שחבלו בו חייבים והקוצץ נטיעותיו אף על פי שאינו רשאי פטור אחרים חייבין

אסור להכות⁶¹ את חברו⁶², וכ"ש שאסור לחבול בחבירו, ואם הכהו עובר בלאו, ואפילו לא הכהו, אמרו חז"ל⁶³ שהמרים יד על חברו להכותו נקרא רשע, ויש אומרים⁶⁴ שהמכה חברו יש עליו חרם הקדמוני ואין לצרפו

⁵⁸ ואע"ג שהמחבר כתב בלשון י"א כתב הסמ"ע מה שם "וכבר כתבתי כמה פעמים דאין הוכחה מלשון יש אומרים דפלוגתא היא, אלא דבמקום שמצא שיחיד כתב כן ואינו מפורסם בשאר פוסקים רגיל לכתבו המחבר ומור"ם בלשון יש אומרים"

⁵⁹ דדוקא כי ירבון שני אנשים, אומנם הנשים כי זה דרכם להריף ולגדיף בדברי הכל וכזב ואין דבריהם מעלים ולא מורדים הניחו הדברים על פי הדין דהמבייש את חברו בדברים פטור, ומסיים בה דמן הטעם האמור אפילו ביישה לאיש. וסיים הרב משכנות הרועים מדידה ואמר, ואנן בדין מנהגינו להחרימה בשכונותיה שלא לדבר עמה, ואם היא עומדת במדרה לעשות כדבר הרע הזה חובשין אותה במקום אשר הנשים אסורן למען יווסרו כדת מה לעשות, לא שנה אשה עם רעותה כל שכן עם איש. סופא דמילתא בהני אין לדיין אלא מה שעניו ראות ולפי המבייש והמתבייש ולשעתו ולמקומו, ובלבד שיכווין לבו לשמים. ועיין בתשב"ץ (ח"ב) [ח"ג] סימן ר"ד, עיין שם, אלה היו דברי הרב משה [משכנות הרועים] אמת. ועיין לקמן בסמ"ע סימן תכ"א ס"ק ז"ך, דלדעת מהר"ם [מריזבורק דיני בשת ד"ה דין שמרת פנינה] הושוואה אשה לאיש, יעויין שם. אך יכולני לומר דהתם בבזיון שעשתה מעשים בידים איירי ולא בדברים, ולא פליג מהר"ם על מהר"ש יונה הנזכר לעיל, וק"ל. פעמוני זהב

⁶⁰ רמ"א שם מהב"י בשם המרדכי. דעבר על לאו דלא תנוג, אבל כיון דהוא לאו שאין בו מעשה אין לוקין עליו מלקות דאורייתא. סמ"ע שם מט

⁶¹ שו"ע ונו"כ תנ"א

⁶² מדברי הפוסקים משמע שאין איסור הכאה אלא בישראל, וכן משמע מהא דמרבינן עבד כנעני מפני שחייב במצות, וכל זה בהכאה שאין בה חבלה, אבל בחבלה שהוא בכלל נזיקין, נראה שגם בעכו"ם אסור

⁶³ מדברי החנוך מצוה תקצה משמע שאינו אלא מדרבנן, וקרא דלמה תכה רעך אינו אלא אסמכתא, ועוד משמע מדברי החנוך שאפילו אינו מרים יד אלא כל שמאיים עליו להכותו בכלל זה.

⁶⁴ רמ"א שם, ומיד שקיבל עליו לעשות דין (בבאר הגולה ביו"ד סוף סימן שלד כתב שיקבל עליו כל מה שיגזור ב"ד) מתירין לו אפילו אין המוכה מתרצה, ובסמ"ע שם סק"ד דן אם הוא מגודה ועומד או שיש לגדותו, אבל בשו"ע הרב סתם שהוא מוחרם ועומד וכן משמע בשו"ת חת"ם, ובבאה"ג יו"ד סוף סימן שלד מנה חר' זה בין חדר"ג, וכתב שיש שם קנס קצוב למכה חוץ לביהכנ"ס, ולמכה בביהכנ"ס הקנס כפול. ובשו"ת חת"ם חו"מ סי' קפב דן אם מותר לענות אמן וקדושה אחר המכה חברו, והעלה שבודאי לכתחלה צריך למנעו מלעבור

תרומות והנצחות | בנק הדואר ח"ץ 22887389 | ובטל' 0548027748

להצטרפות להלכות הדף היומי להלכה למעשה

<https://chat.whatsapp.com/DLl17K9ciPjB873YPB8kBu>

הלכות הדף היומי

מסכת בבא קמא

לעשרה עד שיקבל עליו ויתירו לו ב"ד, וכן אסור לבייש את חברו ולא לצערו.

נראה דעת רוב הפוסקים⁶⁵ שאין אדם רשאי לחבול בעצמו, ולא לבייש עצמו ולא לצערו⁶⁶, ויש אוסרים אפילו לצורך⁶⁷.

אסור להכות את חברו אפי' נותן לו רשות להכותו, כי אין לאדם רשות על גופו⁶⁸, אולם נראה⁶⁹ שאם חברו אומר לו שיכהו, אינו עובר בלאו הנזכר⁷⁰ ואינו חייב מלקות אפי' בהכאה שאין בה שוה פרוטה⁷¹.

לפני התיבה, ואם יתפלל בחזקה לא יענו אחריו אמן. אך בנדרון שלפניו שאין איש שם על לב לענשו והצבור עומד לימינו, אם היחיד לא יענה אחריו אמן, נמצא מפסיד עניין אמן וקדושה והוא יעמוד במרדו, ומה בצע בזה, עיין שם.

⁶⁵ רמב"ם פ"ה מה' חובל, וכן פסק בשו"ע תכ לא, כסתם משנה בפ' החובל שאמרו החובל בעצמו, אף על פי שאינו רשאי פטור, ולכאורה הוא בכלל אך את דמכם לנפשותיכם אדרוש, דמה לי קטלא פלגא ומה לי כולו, אבל מדברי היש"ש לא משמע כן, ולדבריו נראה שאינו אלא כעין כל תשחית. אבל הטור שם כתב בשם הרמ"ה שאינה הלכה אלא האדם רשאי לחבול בעצמו, ועי' ב"י בטעמו, וביש"ש פ' החובל סימן נט כתב שאף הרמ"ה לא התיר אלא לאיזה צורך, כמו שהתירו איסור כל תשחית לצורך (עי' פרק א), ולפי"ז לדין דקיי"ל אסור לחבול בעצמו, אף לצורך אסור, ועי' כנה"ג שהאריך בזה.

⁶⁶ שו"ע הרב הלכות נזקי גוף ונפש סעיף ד, וז"ל, כי אין לאדם רשות על גופו כלל להכותו ולא לביישו ולא לצערו בשום צער. ועי' שו"ע או"ח סימן תקעא ובאחרונים שם.

⁶⁷ וכבר דנו האחרונים אם מותר לעשות ניתוחים שאינם לצורך רפואה אלא להצלה מצער קטן או לשם נוי, ואין כאן מקומו, ועי' שו"ת אבנ"ז יו"ד סי' שכא וחלקת יעקב ח"ג סי' יא. מנחת יצחק ח"ו סי' קה,

⁶⁸ שו"ע הרב שם לאדם ועיין בשד"ח כללים מערכת הא' כלל מא שכתב בשם ספר חסידים סי' תרעו שאסור מדאורייתא לחבול בעצמו, וכ"כ בפאה"ש שם סימן מ בשם הלח"מ בפ"ג מה' דיעות, וכן משמע בר"ן פ' שבעות העדות

⁶⁹ מנ"ח מצוה מ"ח אות ג

⁷⁰ אף שהמנ"ח כתב שם "אע"פ שלא מצאתי זה מפורש מ"מ הסברא נותנת כן גלענ"ד ברור", מ"מ העירו לי דהשאלות בסוף שאילתא ס' כתב במה שאמרו "האב שמחל על כבודו כבודו מחול הני מילי כבודו אבל הכאתו וקללתו לא", ובהעמק שאלה אחרי שהביא ראיות לזה הוסיף וכתב "ובאמת לא נצרכנו לראיות אלא על בזיון בעלמא דלא מהני מחילה, אבל קללה והכאה פשיטא שהרי אפי' המקלל עצמו עובר בל"ת, אך עדיין יתכן דאם האב רוצה בחזקה או בהוצאת קוץ וזה רצונו בכח"ג אין זה חשיב מה"ת כמכה אביו. לענ"ד יש הברה גדול לדבריו כיון שאזהרת מכה אביו ומכה חברו מחד קרא נפקא וגבי חובל חברו ברשות קיי"ל בחו"מ סי' תכ"א סעיף י"ב שאם א"ל בפירוש ע"מ לפטור שהוא פטור (מכש"כ לדעת הרמ"א בטוח"מ ת"כ דקיי"ל שאם דרשי לחבול בעצמו), ומפורש גם פסק הרמב"ם בהל' חו"מ פ"ה ה"א שאזהרת הלאו מחובל בחברו הוא דוקא "דרך בזיון", – א"כ הה"ג בחבל באביו דרך רפואה גם שלא לצורך והוא נטל ממנו רשות גם על הטעות שאין לחוש לשגגת הנק, מכש"כ לפי"מ דמקשי' לי' נמי לתשלומין דמכה בהמה שאין חיוב תשלומין היכא שעושה ברשות. ואף אמנם מכל שאר הפוסקים נראה דלא נחתו לחלק בחובל באו"א בין אם נתן רשות לבין אם לא נתן רשות, מ"מ דברי סברא הם ויש לצרף זה להלכה". מנחת שלמה ח"א סי' ל"ב.

⁷¹ דאם יש בה שוה פרוטה בלא"ה אינו חייב כיון שיש לו חיוב תשלומין וכמשי"כ ברמב"ם שם וז"ל שם הי"א "ועוד יש הפרש בין נזקי גופו לנזקי ממנו שהאומר לחבירו סמא עיני קטע את ידי על מנת שאתה פטור הרי

תרומות והנצחות | בנק הדואר ח"ץ 22887389 | ובטל' 0548027748

להצטרפות להלכות הדף היומי להלכה למעשה

<https://chat.whatsapp.com/DLl17K9ciPjB873YPB8kBu>

הלכות הדף היומי

מסכת בבא קמא

ח. ואין עד נעשה דיין עד ... כגון שראו בלילה דלא למעבד דינא נינהו

כבר התבאר במסכת ראש השנה דף כו. וכתובות דף כא: וגיטין דף ה: שאין עד נעשה דיין, כיצד – דיינים⁷² שאין שום אחד מעיד בפניהם כגון ששלשה הדיינים ראו בעצמן המעשה, אפילו אם כווננו ראייתן בתורת עדות, אם ראוהו ביום שהוא זמן שהיו ראויים לדון נעשים דיינים ודנין הן עצמן על אותו מעשה שראו אפילו ביום אחר ואימתי שירצו, שכיון שראוהו בעת שהיו ראויין להיות דיינים מחשיבים אותה ראייה כאילו באותו פעם ישבו בדיון ושמעוהו מפי עדים בתורת עדות, שאין שמיעת העדות גדולה מראיית עינים, ועדות שנתקבל בב"ד יכולין לדון עליו אימתי שירצו, ה"נ יכולין לדון על ראייתן שהוא קבלת עדותן בכל עת שירצו⁷³.

אבל אם ראו את המעשה בלילה בזמן שלא היה ראוי לדון באותו פעם, אין דנין על מעשה זה על פי עצמן, מפני שאי אפשר לקיים כאן את הנאמר בפרשת משפטים (שמות יט פסוק יז) וְעִמְדוּ שְׁנֵי הָאֲנָשִׁים אֲשֶׁר לָהֶם הָרִיב לִפְנֵי ה', שכשישבו למחר לדיון זה על כרחך יצטרכו לחזור להגיד עדותן בעת הדיון, שאין שייך כאן שלא תהא שמיעה גדולה מראייה, שאין ראייתן בלילה חשובה כקבלת עדות בפני דיינים ע"י שמיעה, ואפילו בדיעבד אינו עדות בלילה. לפיכך צריכין דיינים אחרים שיעידו הם בפניהם על זה המעשה וידונו הדיינים עליו.

ואם היו שם גם כן אחרים שראו המעשה בלילה אף על פי שגם הם ראוהו, יכולין הם לדון על פי עדות ראיית האחרים שיעידו בפניהם. במה דברים אמורים שלא הוזמנו הם בשעת מעשה להעיד, אבל אם הוזמנו הם ג"כ להעיד אף בעדות האחרים לא ידונו,

זה חייב בחמשה דברים שהדבר ידוע שאין אדם רוצה בכך אבל האומר לחבירו קרע את כסותי שבר את כדי על מנת שאתה פטור הרי זה פטור ואם לא אמר לו על מנת שאתה פטור הרי זה חייב לשלם אף על פי שהרשהו להשחית: אמנם נ"מ עכ"פ דאין בו איסור משום לאו זה

⁷² שו"ע ונו"ב שם ז ה

⁷³ וממנעם שהוא עדות שאי אתה יכול להזימו אין לפוסלו, כיון שכל הדיינים יודעין בבירור שזה העדות אי אפשר להיות מוזם שכולם יודעים שכולם ראו לא שייך לחוש לזה, משא"כ כש אחד או שנים מהם הם עדים והשלישי אינו יודע בבירור כמותם, נ"ל. לבוש שם

תרומות והנצחות | בנק הדואר ח"ן 22887389 | ובטל' 0548027748

להצטרפות להלכות הדף היומי להלכה למעשה

<https://chat.whatsapp.com/DLl17K9ciPjB873YPB8kBu>

הלכות הדף היומי

מסכת בבא קמא

שכיון שהם העדים שהוזמנו הוו להו עדים ואין עד נעשה דיין משום ועמדו וגו'. ויש אומרים שאפילו הוזמנו להעיד יכולין לדון בעדות האחרים.

במה דברים אמורים שאין עד נעשה דיין בדיני דאורייתא, אבל בדבר שהוא דרבנן עד נעשה דיין.

ולפיכך שלשה⁷⁴ שישבו לקיים השטר, שנים מהם מכירין חתימת ידי העדים ואחד אינו מכיר, עד שלא חתמו מעידים השנים בפני השלישי שזהו חתימת ידי העדים, ונעשין כולם דייני הקיום, וחותרם הוא עמהם⁷⁵. אף על גב שבשעה שהעידו הם בפניו לא ישבו לקבל העדות אלא הוא לבדו, והשנים היו עדים באותו הפעם, בקיום שטרות שהוא דרבנן הקילו שעד נעשה דיין, אפילו הוא עד והוא דיין בשעת הגדה.

ט. שור תם שהמית והזיק דנין אותו דיני נפשות ואין דנין אותו דיני ממונות מועד שהמית והזיק דנין אותו דיני ממונות וחוזרין ודנין אותו דיני נפשות קדמו ודנוהו דיני נפשות אין חוזרין ודנין אותו דיני ממונות

שור שהמית אדם ולכן חייב סקילה⁷⁶, כמבואר לעיל דף ד. ומא. וגם הזיק בעל חי או אדם ולכן הבעלים חייבים בתשלומין, אם השור הוא תם שאינו משתלם אלא מגופו, דנין אותו דיני נפשות, לסוקלו, ולאחר שנגמר דינו למיתה, אין דנין דיני ממונות לחייבו חצי נזק כשור תם, שאין ממה לגבות כיון שסוקלין אותו⁷⁷.

⁷⁴ שו"ע ונו"כ שם כד

⁷⁵ ואם כן חשיב כמו שישבו כל השלשה בשעה שהעידו ונתקבלה עדותן בפניהם. לבוש וסמ"ע שם נד וש"ך הד

⁷⁶ ומצוה על כל אדם להורגו כמבואר לעיל שם

⁷⁷ ערוך השולחן תה סעי' כב – כג

תרומות והנצחות | בנק הדואר ח"ן 22887389 | ובטל' 0548027748

להצטרפות להלכות הדף היומי להלכה למעשה

<https://chat.whatsapp.com/DLl17K9ciPjB873YPB8kBu>

הלכות הדף היומי

מסכת בבא קמא

ואין אומרים שנדונו קודם דיני ממונות, ונשכיר את השור להרישה עד תשלום הנזק משכרו, ואח"כ נדונו לסקילה, מכיון ששור תם משתלם מגופו, ודמי החרیשה הרי הם לבעלים.

וכן אין אומרים שנמסור להניזק כל השור עד שיחרוש בו לפי ערך הנזק⁷⁸, אפילו על ידי בית דין, ואפילו אם דמי החרישה הרי הם כגופו שהרי עליהם לדון שני הדינים, ואין משהין אותו משום עינוי הדין. וי"א⁷⁹ שאין מוסרים מכיון שאין זה נחשב כמשלם מגופו ודמי השכירות לבעלים.

ואם היה השור מועד והמית והזיק דנין אותו מקודם דיני ממונות, על מה שהזיק, ואח"כ דנין אותו דיני נפשות, והבעלים משלמין מכיסם את הנזק, שהרי בכל שור מועד משלמים מכיסם ואין התשלום דוקא מגופו.

ואפילו דנוהו מקודם דיני נפשות לסקילה, מ"מ דנין גם את דיניה ממונות, לידע כמה ישלמו בנזקו ואף על גב שבין אדם בין בהמה אסור להשהותם אחר גמר הדין וזהו עינוי הדין, מ"מ בשעה מועטת שידיוהו אין זה עינוי הדין. ודעת הרמב"ם⁸⁰ שאין חוששים לעינוי הדין בבמה⁸¹, ומ"מ אין הבעלים משלם מכיסו שכיון שנגמר דינו לסקילה אין לו בעלים שיתחייבו בנזקין, ונסתלק ממנו רשות הבעלים וא"א לדונו דיני ממונות שהבעלים ישלמו מכיסם ואינו משתלם רק ממלאכתו⁸². ולפיכך חוזרין ודנין אותו דיני ממונות, ומהיכן משתלם מן השבח שישביח בחרישתו אחר שנגמר דינו

⁷⁸ כמו שאין אומרים כן בכל השוורים שהיבים מיתה שאם יאמרו הבעלים המתינו לי חדש ימים עד שאחרוש בו ודאי דלא ישמעו לו

⁷⁹ דעת הרמב"ם שם

⁸⁰ רמב"ם הלכות נזקי ממון פרק יא הלכה ז

⁸¹ דבבמה לא שייך עינוי הדין כמבואר ממ"ש בפ"א מסנהדרין ע"ש וטעמו נראה דהא טעם עינוי הדין הוא משום צער הנדון שלא יצטער אחר גמר דינו [רש"י סנה' ל"ה א] ובמה אין לה דעת

⁸² ואי קשיא א"כ בתם נדינו מקודם דיני נפשות ויסתלקו ממנו רשות הבעלים ואח"כ נדונו דיני ממונות וימסרוהו להרישה [בקושית הראב"ד] די"ל דכיון דאין להשתלם מהתם אלא מגופו וזהו לאו גופו למה נזדקק לזה שיקבל נזקו במה שאין מניע לו מדינא [ונגיר' בגמ' כגיר' ס"י שהובא בש"מ אי ברח היכי דיינוהו דיני נפשות ומשני דקביל סהדי וברח ור"ל שברח לאחר שדנוהו וברח אישור קאי דלרש"י צ"ל כשאין לו נכסים ולפמ"ש אתי שפיר בפשיטות]:

תרומות והנצחות | בנק הדואר ח"ן 22887389 | ובטל' 0548027748

להצטרפות להלכות הדף היומי להלכה למעשה

<https://chat.whatsapp.com/DLl17K9ciPjB873YPB8kBu>

